

Varga Gergely

FÖLTÁMADOTT A TENGER?

Migrációs válság Európában

Bevezetés

Feltartóztathatatlanak tűnő emberáradat a Közel-Kelet válságrégióiból Európa irányába, tömeges határsértések a Balkánról Nyugat-Európába vezető úton, emberi tragédiák a Földközi-tengert átszelni igyekvő lélekvesztőkön, hisztérikus tömegjelenetek Európa pályaudvarain. Növekvő migrációs nyomás, menekültáradat, modern kori népvándorlás, az iszlám térhódítása. Néhány kifejezés, amelyekkel szakértők, újságírók és laikus szemlélők megkísérlik leírni azt a jelenséget, amellyel az Európai Unió országai – köztük Magyarország – az elmúlt hónapokban drámai módon szembesültek. A jelenség az elő számú politikai téma lett Európa országaiban, a politikai diskurzust azonban a hamis féligazságok, hiedelmek és az önsorsrontó „pc-beszéd” uralja.

A nyugat-európai politikai vezetés, szövetségben a baloldali liberális véleményformáló elittel, a liberális elvekre és a bevándorlás szükségszerűségére hivatkozva Európa kapuinak szélesre tárása mellett kardoskodik. A liberális elvek azonban a menekültválság során szembetalálkoztak a valósággal, nemcsak Magyarországon, hanem immár a gazdag Németországban, Ausztriában és skandináv államokban is. A határellenőrzések visszaállítása Ausztria és Németország határán, amely országok a bevándorlás kérdésében a liberális elveket talán a leginkább hangoztatták, mindennél többet elmond a korábban a bevándorlásügyében követett politika tarthatatlanságáról. Néhány tízezer menekült szinte ünnepélyes fogadtatása után a német kormány belátta, hogy az ellenőrizetlen migrációs áradat meghaladja a rendelkezésre álló kapacitásokat, és további tömegeknek a jelenlegi ütemben történő befogadásának jelentős politikai kockázatai vannak. Angela Merkel kormányának példáját mind több EU-tagállam követi, a korábban nyugaton elítélt „magyar megoldások” pedig egyre inkább létjogosultságot nyernek. Az európai társadalmaknak ugyanis egyre jelentősebb része érzékeli, hogy a gyökeresen eltérő kulturális háttérrel rendelkező embertömegek társadalmi integrációja korántsem sikertörténet, és a mostani menekülthullám során Európa fordulóponthoz érkezett.

A történelemben a bevándorlás, az adott társadalmi és kulturális normákhoz való integráció akkor volt sikeres, ha a bevándorlók száma korlátozott, tömege változatos kulturális háttérű emberekből állt, és a fogadó társadalom is erős identitással, az integrációt kikényszerítő mechanizmusokkal bírt. A jelenleg Nyugat-Európában zajló folyamatok azonban nem ilyenek, a tömeges, jellemzően muszlim vallási-kulturális háttérű bevándorlás párhuzamos társadalmak kialakulásával fenyeget, amelynek alapvonalai már most látszanak Nyugat-Európa nagyvárosi peremvidékein.

Természetesen számos példát lehet felhozni a Közel-Keleten vagy Ázsiában az eltérő vallási-etnikai közösségek békés egymás mellett élésére és az iszlám toleranciájára. Ám hogy ez a harmónia mennyire törékeny lehet, arra éppen a szíriai polgárháború szolgáltat bizonyítékot. Amennyiben azonos vallási háttérű tömegek, tehát az iszlám hitűek beáramlása fokozódik Európába, és a párhuzamos társadalmak kialakulása felgyorsul, úgy nem alaptalan az megállapítás, hogy ez a tény hosszú távon komoly kihívást jelenthet az európai demokráciára éppúgy, mint az európai kereszténységre.

Milyen jelenséggel nézünk tehát szembe? Milyen geopolitikai okok húzódnak meg a migráció mögött és milyen hatással van a jelenség Európa helyzetére? És milyen megoldások lehetségesek európai szinten és Magyarországon, amelyek védik az európai rendet, az európai hagyományt, tiszteletben tartják az egyén szabadságjogait csakúgy, mint a közösségét? Keresztény szemmel annál is inkább nagyobb a felelősség a körültekintő válaszok megtalálására, mert mind a megengedő álláspontot képviselők, mind a szigorú támogatók naponta bibliai elvekre hivatkoznak. E dolgozat a fenti kérdések mentén igyekszik bemutatni a migrációs válság legfontosabb okait, és igyekszik körvonalazni a lehetséges kiutakat.

A migrációs válság okai

A Közel-Keletről és Észak-Afrikából Európába irányuló migráció korántsem új folyamat, de az elmúlt három évben felgyorsult. Történelmi távlatból nézve nem rendkívüli és nem váratlan fejleményről van szó. A fejletlenebb, népességrobbanást átélő régiók, Észak-Afrika és a Közel-Kelet, valamint a demográfiaiag hanyatló, de gazdag Európa közötti egyensúlytalanság régóta velünk lévő jelenség, így más geopolitikai fejlemények is elősegítették a migrációs hullám mostani drámai megemelkedését.

A 2011-ben elindult „arab tavasz” politikai, gazdasági és társadalmi szempontból is destabilizálta az arab országok jelentős részét. Nem szabad figyelmen kívül hagyni természetesen az Egyesült Államok 2003-as iraki intervenciójának következményeit sem, ami jelentős mértékben siettetette Irak és a környező államok lappangó törzsi, vallási és felekezeti feszültségeinek felszínre hozatalát, mindenekelőtt a síita–szunnita törésvonal mentén. Amellett, hogy a biztonsági helyzet romlása és a gazdasági nehézségek is elvándorlásra ösztönöznek, megszűntek azok az autoriter rendszerek, amelyek korábban az európai országok hallgatólagos beleegyezésével féken tartották a saját országuk és az Afrika belsejéből érkező migrációs nyomását. Líbia a legszembetűnőbb példa erre, amelynek államszervezete a NATO 2011. évi beavatkozását és Kadhafi bukását követően mára teljesen szétesett. A szíriai polgárháború adatai pedig magukért beszélnek: 250 ezer halott, 7 millió országon belüli menekült, továbbá 4 millió külföldre menekült, amelyből hozzávetőleg 600 ezer Jordániában, 1,2 millió Libanonban és 2 millió Törökországban talált menedéket. E szír néptömeg egy kis hányada teszi ki a mostani, Törökországból a Balkánon át Európába irányuló népvándorlási hullám jelentős részét, felmérések szerint mintegy 50 százalékát. Nagy számban érkeznek még Pakisztánból és

Afganisztánból is, ahonnan a NATO 2014 végén szinte teljesen kivonult, a politikai és a biztonsági helyzet pedig folyamatosan romlik.

E migráció idei megugrását a szíriai polgárháború friss fejleményei is befolyásolták. Az Iszlám Állam (ISIS) 2014. évi felemelkedése újabb menekülthullámot indított el Törökország irányába a tavalyi év második felétől. Világossá vált az is, hogy az ISIS jelenléte tartósan ígérkezik Szíriában és Irakban, de enélkül sem körvonalazódott semmilyen megoldás a szíriai konfliktus rendezésére. Amellett, hogy a menekülttáborok egyre telítettebbek, az idő múlásával nemcsak a visszatérés reménye enyészik el, hanem az Európába település vonzereje is növekszik. Ráadásul a táborok támogatására szánt összegek a növekvő igények ellenére jelentősen csökkentek. Az ENSZ Menekültügyi Főbiztosága, az UNHCR adatai szerint a világszervezet 2013-ban 2,1 milliárd amerikai dollárt fordított a szíriai menekültek ellátására a szükséges 3 milliárd dollár helyett, 2015-ben viszont már 4,5 milliárd dollárra lenne szükség, ám csupán 1,8 milliárd áll rendelkezésre. A szíriai menekülthelyzettel járó terhek viselésének megosztására jó példa, hogy amíg a 75 milliós Törökország 2015 elejéig 6 milliárd dollárt költött a szíriai menekültekre, addig a gazdag és 500 millió lakosú Európai Unió összesen 3,9 milliárd dollárral támogatta a térségbeli országokat a probléma kezelésében.

A menekülthullámot fokozza az Iszlám Állam tevékenysége is: uralma alá került területeken gyakran szándékosan idéz elő tömeges menekülést, nemcsak ideológiai és vallási okokból, hanem azért is, hogy az azt kísérő embercsempészetből egészítse ki a bevételeit. Az Európába igyekvők rendszerint nem a legszegényebbek közül kerülnek ki, hanem azok közül, akiknek vagy a családjuknak van valamilyen felhalmozott megtakarítása, esetleg szakképesítése. Az Afrikából, különösen Eritreából, Etiópiából érkező növekvő migrációs nyomás is részben az ottani viszonylagos gazdasági fellendülés eredménye. Másrészt az elmúlt egy évben tovább mélyült Líbia válsága: a szintén az Iszlám Államhoz köthető szélsőséges iszlamista csoport ott is jelentős területeket vont ellenőrzése alá, egyik fő bevételi forrása pedig az embercsempészet.

A migrációs hullám nagysága szempontjából valóban kiemelkedő a 2015. év. Míg 2014-ben 280 ezer migráns érkezett Európai Unió határaihoz, addig ez év szeptemberéig már 350 ezer fő. Önmagában ez a szám az EU összlakosságának csak töredéke, s jogosan merül fel, az unió ennél jóval több menekült befogadására is képes lenne. Ám figyelembe kell vennünk egyrészt, hogy a megengedő bevándorlási politika valóban milliós tömegeket batoríthat fel az útra kelésre, másrészt figyelniük kell a már Európában élő bevándorlók okozta társadalmi problémákra és a növekvő születési arányszámukra. Jelenleg az EU 500 milliós összlakosságából 33,5 millió született az unió területén kívül, igaz, csak egy részük muszlim vallású. Nyugat-Európában a legmagasabb arányban Franciaországban (7%), Hollandiában (6%), Belgiumban (5,9%) és Németországban (5,8%) élnek muszlimok. Az európai összlakosság 6%-a muszlim vallású, a jelenlegi becslések szerint 2050-re az arányuk 10% fölé emelkedik. E becsléseket azonban könnyedén felülírhatja az, ha a jelenlegi migrációs hullámnak nem szab gátat Európa.

A közel 500 milliós uniós összlakosság mellett valóban eltörpül akár 1-2 millió bevándorló vagy menekült befogadása, ám ha ők tartósan itt maradnak, és a nyitott kapu-

kat sok millió afrikai, közel-keleti és ázsiai bátorításként értelmezi, úgy a migráció és a vele járó kihívások nagyságrendekkel nagyobb kihívásokkal állíthatják szembe Európát. A bevándorlás mellett érvelők gyakran idéznek egy Nagy-Britanniában végzett kutatást, amely azt mutatta ki, hogy a bevándorlók nem gyakorolnak negatív hatást sem a munkanélküliségre, sem a bérek alakulására. Ám a vonatkozó kutatásban az európai migránsok is szerepeltek, ráadásul Nagy-Britanniában jelentős számú indiai hátterű bevándorló él, akiknek a munkaerő-piaci helyzete jobb, mint a közel-keleti eredetű polgároké. Sokkal relevánsabb egy, a Nagy-Britanniában élő muzulmánokról szóló 2011. évi kutatás, amely szerint a muszlim népesség közel fele a társadalom alsó 10%-ához tartozik, 28% szorul rá szociális lakásra és 13%-uk börtönviselt.

Azaz komoly konfliktusok várható kirobbanásához nincs is szükség a bevándorló lakosság többségbe kerüléséhez: kudarcot valló integráció esetén egy 20-25 százalékos aránynál is borítékolhatóak a súlyos feszültségek. Európa demográfiai csökkenése valóban komoly kihívás, ám a bevándorlás csak abban az esetben jelenthetne részleges megoldást, ha a migráció nem szülne egyre növekvő társadalmi konfliktusokat.

Menekültek vagy bevándorlók?

A fentiekén túl fontos kérdés, hogy az Európába igyekvő tömegek menekülteknek vagy bevándorlóknak tekinthetők-e. Természetesen a konfliktusra tekintettel a Szíriából érkezők túlnyomó többsége, az Afganisztánból vagy Pakisztánból érkezők jelentős része menekültek tekinthető, mivel hazájukban életveszélyben lennének vagy üldöztetés várna rájuk. Ugyanakkor a menekültstátusszal nem jár olyan jogosultság, miszerint az illető meghatározhatja, hogy mely országba kíván menni. Amennyiben biztonságos országba érkezik, ott jogosult menekültstátuszért folyamodni, és a fogadó államnak kötelessége is menekültként bánni az illetővel. Más harmadik ország szintén jogosult arra, hogy önként befogadja a menekültet és menekültstátuszt adjon a részére, ám erre vonatkozó jogi kötelezettsége nincsen. Az adott konfliktuszónáktól távolabb eső államok különösen kiterjedt válságok esetén politikai okokból és szolidaritásból vállalnak részt a menekültek elhelyezésében és a róluk való gondoskodásban – akár saját országuk területén.

A jelenlegi, Balkánon keresztül vonuló migrációs hullámban érkezőket csak annyiban lehet menekültnek tekinteni, hogy Szíriát vagy más, fegyveres konfliktus által sújtott hazájukat kénytelenek voltak menekültként elhagyni. Ám mivel Törökország, Görögország és a balkáni országok biztonságos országoknak tekinthetők, ezért az Európai Unióba való érkezésüket követően megalapozottan tekinthetjük őket bevándorlóként. Mindez nem vonja kétségbe, hogy ezen emberek jelentős része háborúk elől menekülve iszonyatos megpróbáltatásoknak volt kitéve, és európai szemmel nézve a menekülttáborokban is rettentő nehéz körülmények közepette éltek.

A migránsok többségét 20-40 év közötti férfiak alkotják, ám ahogy a híradásokból is nyomon követhető, emellett számos esetben családok, gyermekek, idősek kelnek útra Nyugat-Európa felé. Ahány menekült, annyi élettörténet és motiváció. Bár sokuknak

van szakképzettsége, akár diplomája, ám az korántsem biztos, hogy az a németországi munkavállaláshoz megfelelő lenne, ráadásul az afgánok és a pakisztániak között sok az analfabéta is. (Az első németországi felmérések szerint ez az arány akár a 20 százalékot is elérheti.) A kiszolgáltatottság és a segítségért való hála mellett azonban egyre gyakrabban találkozni követelésekkel, a jogkövető magatartás megtagadásával, nemcsak Magyarországon, hanem immár Ausztriában és Németországban is. Ezen csoportok célja pedig már nem a személyes biztonság, hanem a minél jobb anyagi feltételek kiharcolása. Végül, de nem utolsósorban bizonyosan vannak olyanok is a migránsok között, akik biztonsági szempontból kifejezett veszélyt jelentenek a nyugati államokra nézve, akár köztörvényes bűnözőként, akár potenciális terroristaként. Különösen féltő, hogy a menekültek között az Iszlám Állam is küld harcosokat Nyugat-Európába. A migránsok tehát korántsem alkotnak homogén csoportot, sem származás, sem vallás, sem a Nyugat-Európába igyekvés motivációja szempontjából.

Hiedelmek és geopolitikai érdekek

A fent leírt reménytelenség és az anyagi boldogulás utáni érthető vágyakozás önmagában is kellő ösztönzést ad. Emellett nem zárható ki, hogy a menekültek egyéni ambícióit kihasználva szervezett törekvés is van a migráció fokozására. Ennek az európai országok gyengítése, politikai destabilizálása és az iszlám vallás terjesztése is célja lehet. Emögött azonban aligha a nyugati államok állnak. Noha kétségtelenül létezik gazdasági és politika hatalmi küzdelem Európa és az Egyesült Államok között is, de távlati szempontból Amerikának nem érdeke legfontosabb globális szövetségesének, a katonai és gazdasági szempontból egyaránt relatíve gyengülő Európa hanyatlásának felgyorsítása, különösen nem iszlamizációjának elősegítése. Az Egyesült Államok számára sokkal inkább ellenfél Kína és Oroszország feltartóztatásához ugyanis szüksége van európai szövetségeseinek együttműködésére és erejére. Izrael esetében még hatványozottabban érvényesül az ISIS európai előretörésének feltartóztatásához fűződő érdek. Ha vannak olyan államok, amelyeknek inkább lenne érdeke a szíriai, valamint más dél-ázsiai – különösen afganisztáni és pakisztáni – menekültek Európa felé terelése, az sokkal inkább Szaúd-Arábia és a többi Perzsa-öböl menti gazdag olajmonarchia. Az egyébként is jelentős részben migránsok által lakott és lappangó társadalmi feszültségekkel terhelt országok számára nem kívánatos egy újabb tömeges bevándorlás, ráadásul az iszlám terjesztésének támogatása hosszú ideje a szaúdi külpolitika egyik alappillére.

A fentiek ugyanakkor nem mentesítik az Egyesült Államokat elhibázott közel-keleti politikája alól, különösen a Bush-korszakot tekintve, amely jelentős mértékben hozzájárult a térségben jelenleg uralkodó káoszhoz – igaz, annak nem egyedüli és nem is legfőbb okozója. E tekintetben fontos megemlíteni Izrael felelősségét is, amelynek elmúlt évtizedekben követett politikája jelentősen hozzájárult a szélsőséges iszlamizmus megerősödéséhez a térségben. Érdemes továbbá utalnunk az Iszlám Állam és a nyugati titkosszolgálatok kapcsolatára. Arra vonatkozóan vannak hitelesnek tűnő információk,

hogy a 2000-es évek közepén a CIA támogatta az ISIS előzményeként szélsőséges szun-nita fegyveres erő megalakulását az al-Kaida konkurenseként, valamint arra is, hogy a szíriai polgárháború elején, 2012-ben támogatást nyújtott az ISIS-szel is kapcsolatban álló iszlamista erőknél. Ugyanakkor számos példa van arra a történelemben, hogy egy titkosszolgálat által korai fázisában támogatott szervezet hamar függetlenedik, és szem-befordul korábbi támogatóival. Jó példa erre akár az al-Kaida, akár a Hamász és az izraeli titkosszolgálatok története. Az Egyesült Államoknak tehát van felelőssége az ISIS megerősödésében, ám az összeesküvés-elméletekkel szemben nem ő hozta létre és nem ő irányítja a szervezetet.

Érdemes ugyanakkor mindehhez hozzátennünk, hogy nem létezik olyan általánosan érvényes amerikai stratégia, amely egyszerre működőképes, valamint békét és stabilitást hoz a Közel-Keletre. Ahogy Philip Gordon, az USA volt elnöki tanácsadója fogalmazott: Afganisztánban és Irakban beavatkoztak, majd hosszú évekig nagy erővel ott maradtak, az eredmény pedig kudarc volt. Líbiában beavatkoztak, utána viszont magára hagyták az országot, az eredmény pedig kudarc volt. A szíriai polgárháborúba pedig katonailag nem avatkoztak be, az eredmény pedig szintén teljes kudarc lett.

Hozzátehetjük mindehhez Nyugat-Európa vezető hatalmainak felelősségét is a jelenlegi közel-keleti destabilizációban. Érdemes megjegyezni, hogy Líbia esetében a 2011. eleji zavargásokat és felkelést követően elsősorban a Nicolas Sarkozy vezette Franciaország ösztönözte Kadhafi elnök erőszakos megbuktatását, amit főként a britek támogattak, az Egyesült Államok csak vonakodva járult hozzá a NATO katonai beavatkozásához. Emellett Nagy-Britannia és Franciaország az Egyesült Államokhoz hasonló szerepet játszott a szíriai szélsőséges iszlamista csoportok megerősödésében. Bár bizonyosan nem csupán humanitárius megfontolások mozgatták a francia és a brit vezetést, érdemes megjegyezni, hogy Kadhafi minden bizonnyal Aszadhoz hasonló brutalitással törte volna le az ellenállást. Azt is el kell ismernünk, hogy gyakran éppen olyan véleményformálók kritizálják leginkább az Egyesült Államok, illetve más nyugat-európai hatalmak szerepét Líbia és egyéb közel-keleti országok destabilizálásában, akik korábban a legélesebb kritikával illették ezen hatalmakat a Kadhafival és más diktátorokkal geopolitikai, gazdasági okokból ápoló jó kapcsolatok miatt. A fentiek tükrében fontos leszögezni: mind békeidőben, mind fegyveres konfliktusok esetén az államok számára ritkán állnak rendelkezésre egyszerű, tiszta megoldások, minden döntésnek lehetnek negatív következményei és áldozatai. Nincs ez másként a jelenlegi migrációs válság esetében sem.

A migrációs válság keresztény szemmel

Konzervatív, keresztény körökben is jelentős megosztottság tapasztalható a kérdéskör megítélésében és a helyes utat illetően. Kiindulópontként az egyén felelősségét tekintve a krisztusi parancsolat a felebaráti szeretetről (Máté 22,39) és a példázat az irgalmas szamaritánusról (Lukács 10,30–35) mindenképp érvényesnek tekinthető, különös tekintettel a gyermekekre, betegekre. „Jövevény voltam és befogadtatok engem” – mondja

Krisztus (Máté 25, 35), utalva arra, hogy menekültek megsegítésében közösséget vállalhatunk vele. A szeretetparancsolat örök érvényű és megszorítás nélküli – ahogy Krisztus arra int, hogy szeressétek ellenségeiteket (Máté 5,44) – ám Isten népének és az ő törvényének védelme érdekében egyes magatartásformákat vagy társadalmi jelenségeket folyamatokat korlátok közé szorít, adott esetben büntet. A szeretet az egyéni áldozatvállalásra szólít fel, de arra nem, hogy egy egész közösség – legyen az akár saját nemzetünk – önmagát feladja, biztonságát és identitását elveszítse. Az ószövetségi törvények a jövevények befogadás mellett a saját kulturális és vallási normák védelme mellett is kiállnak, azokhoz a jövevényeknek igazodniuk kellett, és tiszteletben kellett tartaniuk. Pál apostol az igazságosság és az arányosság tekintetében arra int: „azért, hogy másoknak könnyebbségük legyen, nektek ne legyen nyomorúságotok” (2Kor 8,13). A segítségnyújtás jellege és mértéke tehát összhangban kell legyen saját közösségünk védelmével, egyik sem érvényesülhet kizárólagosan. Ennek az egyensúlynak a megtalálása természetesen nem könnyű, de egyéni és közösségi szinten is törekedni kell rá. Európa jólétének, biztonságának, a jog uralmának és keresztény öröksége védelmének összhangban kell lennie a segítségnyújtás jellegével és mértékével.

A jelenlegi menekültkrízisre vetítve az a tény, hogy számos esetben normaszegéssel, követelésekkel, biztonságunkat veszélyeztető fenyegetéssel is találkozunk, nem teszi érvénytelenné a rászorulókat segítését és a humánus bánásmód köteleességét. Ugyanakkor jogunk van saját személyes, nemzeti, közegészségügyi, anyagi biztonságunk, valamint hosszabb távra tekintve identitásunk megőrzéséhez és védelméhez, az adott európai kormányok számára pedig ez egyenesen kötelesség. Az ellenőrizetlen, tömeges migráció korlátozása, keretek közé való terelése tehát jogos igény, és nem mond ellent a keresztényi tanításnak. Az ezt szolgáló intézkedések során azonban törekedni kell az emberséges bánásmódra, a jogállami követelmények teljeskörű betartására. A migráció korlátozása mellett ugyanakkor az európai államoknak értelemszerűen ki kell venni részüket elsődlegesen a menekültek helyzetének javításából, de tágabb értelemben is a fejlett és az elmaradott országok közötti nemzetközi egyenlőtlenségek csökkentéséből.

Válaszok a szabadság és az európai örökség védelme alapján

A történelmi tapasztalatok azt mutatják, hogy a migrációt teljesen megszüntetni, feltartóztatni nem, legfeljebb korlátok közé szorítani lehet. Nincs tehát olyan politikai stratégia, intézkedés vagy intézkedéscsomag, amely a jelenleg mutatkozó migrációs válságot könnyedén felszámolná, és minden vitás kérdésre megnyugtató, hosszútávú választ adna. Annál is inkább, mivel az elérendő célok tekintetében is jelentős különbségek vannak az európai országok között. A migrációs válságot azonban lehetséges mérsékelni ésszerű és méltányos kompromisszumokkal.

Az elsődleges feladat az akut krízishelyzet, vagyis az ellenőrizetlen tömeges bevándorlás felszámolása, a migránstömegek ellenőrzött keretek között való fogadása. Ennek első lépcsője az Európai Unió külső határainak megerősítése, akár olyan eszközökkel

is, mint amelyet Magyarország is megvalósított a déli határra emelt védelmi vonallal és szigorú törvényi intézkedésekkel. A dublini szabályokat addig, ameddig nem születik a bevándorlásra és a menekültekre vonatkozó újabb egyezmény az EU tagállamai között, be kell tartani és tartatni. Világossá kell tenni minden migráns számára, hogy nem határozhatják meg szabadon, mely országba kívánnak menni.

A politikailag legkényesebb kérdés értelemszerűen a menekültek elhelyezése. Elsődlegesen minél gyorsabban és drasztikusan meg kell emelni az EU pénzügyi támogatását a menekültáradattal leginkább sújtott országok, Törökország, Libanon és Jordánia részére, amelyhez az Egyesült Államoknak és a Perzsa-öböl menti országoknak is hozzá kell járulniuk. Ennek az összegnek arányban kell lennie azzal, amennyit az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága szükségesnek tart a térségben a menekültek ellátására, vagyis minimum 2-2,5 milliárd dollár. Összehasonlításképpen, egyedül az EU-n belül szegénynek számító Magyarország 120 millió eurót költött szeptemberig a migrációs krízis kezelésére, tehát a válság nagyságához mérten nem egy jelentős összegről van szó. Mindez enyhítheti az elvándorlás mértékét, ám megszüntetni nem fogja. Mindemellett szükséges az is, hogy mind az Egyesült Államok, mind a gazdag arab országok kivegyék részüket a menekültek elhelyezéséből is. Különösen ez utóbbiak, amelyek hasonló kulturális háttérrel rendelkeznek, és hasonlóképpen jelentős felelősségük van a szíriai konfliktus elhúzóadásában.

A Szíriát övező térségben uralkodó válsághelyzetre, a környező országok menekültekkel kapcsolatos eddigi áldozatvállalására is tekintettel jogos igény a nemzetközi közösség részéről, hogy a gazdag Európai Unió is vállaljon szerepet a szíriai és az iraki menekültek befogadásában és ellátásában. Ám mindez csak előre meghatározott keretszámok alapján és ellenőrzött módon történhet, vagyis nem jöhet be mindenki, aki szeretne, és nem olyan formában, hogy azzal sérülnének az európai országok jogos nemzetbiztonsági és közbiztonsági igényei. Tekintettel a szíriai és az iraki menekültek számának nagyságára, a német felajánlásokra, másfelől az EU országain belül már létező integrációs problémákra, ez a keretszám nem lehet nagyobb néhány százezernél. Fontos hangsúlyozni, hogy nemcsak az abszolút számok, hanem a menekültek elhelyezésének ütemezése is fontos, tekintettel az európai államok szociális hálózatának teherbíró képességére. A keretszám meghatározása minden évben az állam- és kormányfőkből álló Európai Tanács egyhangú döntését igénylő jogosultsága lenne. Biztonságos határok és ellenőrzött migráció mellett a kvótarendszert elutasító országok is nagyobb nyitottságot mutatnának arra, hogy legalább jelképes módon támogassák a menekültek elhelyezésével kapcsolatos közös európai erőfeszítéseket, ahogy erre a magyar kormány is tett már utalásokat.

Az Európai Unión belül pedig önkéntes kvóta alapján történne a menekültek elosztása. Az életszerűség és a tapasztalat ugyanis azt diktálja, hogy nem lehet a menekülteket azokban az országokban tartani, ahol nem kívánnak élni, s a társadalom fogadókészsége és teherbíró képessége is kisebb más országokéhoz képest. Ezzel együtt a menekült csak abban az országban kaphatna bármilyen szociális juttatást, amelyben elfogadták a kérelmét. A menekültstátusz megadásával párhuzamosan azonban szigorítani szükséges az állandó letelepedésre és az állampolgárság megszerzésére vonatkozó lehetőségeket, vagyis a szíriai és az iraki konfliktus rendezésével – szűk kivételek mellett – ezen mene-

külteknek vissza kellene térniük hazájukba. A menekültügyi eljárásokat pedig a válság-övezethez közel, így Törökországban, Libanonban és Jordániában az EU által létesített és üzemeltetett befogadóközpontokban lehetne kezdeményezni. Az önkéntes kvóta mellett a tagállamoknak joguk lenne arra, hogy meghatározzák, pontosan mely személyeket fogadják be menekültként. Az EU területére tehát csak ellenőrzött módon lehetne belépni, az illegális határátlépőkre, akár a szárazföldön, akár a tengeren próbálkoznak, visszatoloncolás várna.

A geopolitikai rendezés felé vezető út

A migráció hosszabb távú kezeléséhez értelemszerűen a kiváltó okok megszüntetésén vagy enyhítésén keresztül vezet az út. Ez mindenekelőtt a szíriai konfliktus rendezését igényelné, ami egyben Irak stabilitásának helyreállítását is feltételezi. A szíriai háború átfogó elemzése meghaladná a jelen írás kereteit, ám érdemes mégis kitérni a konfliktus fő kérdéseire. A szíriai válság rendezése korántsem csupán nagyhatalmi alku tárgya, de az mindenképp előfeltétel bármilyen rendezés felé vezető úton. A konfliktusban a Bassár el-Aszad ellenzékét támogató Törökország és Szaúd-Arábia, valamint a rezsimet támogató Irán szerepe legalább olyan lényeges, mint az Egyesült Államoké és Oroszországé. Az Egyesült Államok nézőpontjából nem csupán az a probléma, hogy az USA érdekei nem esnek teljesen egybe szövetségesei, Törökország és Szaúd-Arábia érdekeivel Szíriát illetően, hanem az is, hogy Washington befolyása és ereje meggyengült a térségben. Amerika már nem képes érvényesíteni olyan mértékben az akaratát, mint a poszt-hidegháborús korszak elején. Ez utóbbi értelemszerűen érvényes az Egyesült Államok regionális ellenfeleire is. Bármilyen politikai rendezés esetén a legnagyobb kihívás az, hogy milyen módon lehetne biztosítani Szíria és Irak egybentartását e véres polgárháborút követően. Ezen – kétségtelenül mesterségesen létrehozott – államok szétszakadása ugyanis bizonyosan újabb fegyveres konfliktusokba torkollna.

A konfliktus szerteágazó részeit csak átfogó, regionális módon lehet rendezni, bármilyen előrelépés akkor lehetséges, ha az érdekelt hatalmak egyezsége jutnak minden lényeges kérdésben. Az Iszlám Állam felszámolása, az Irakban tapasztalható síita–szunnita konfliktus enyhítése, Aszad elnök hatalomból való távozásának menetrendje, a Szíriában élő etnikai-vallási csoportok (szunniták, síiták, alaviták, kurdok, drúzok) autonómiájának és hatalomból való részesedésének biztosítása, a kurd autonómia biztosítása Törökországban – ezek azok az egymással összefüggő leglényegesebb kérdések, amelyekben mind egyszerre kellene előrelépni a konfliktus rendezése érdekében. És ekkor még csak érintettük a háborúban érdekelt regionális hatalmak, valamint az USA és Oroszország igényeit a jövőbeni Szíria politikai irányultságát, berendezkedését illetően. A konfliktus rendezéséhez értelemszerűen szükség van a közvetlenül érintett szíriaiak és irakiak hozzájárulására is.

A konfliktushalmaz megoldásának első lépcsője az Iszlám Állam felszámolása kell hogy legyen. A nyugati államok azonban nem kívánnak szárazföldi erőket a térségbe

telepíteni, s ez az elmúlt évtized tapasztalatai alapján messzemenőig érthető is. Ennél fogva alapvetően helyi erőkkel kell leküzdeni az Iszlám Államot, beleértve a kurdokat, az iraki hadsereget és a „mérsékelt” szíriai ellenzéki erőket. Mindennek azonban számos előfeltétele van. Törökországnak hozzá kellene járulnia a kurdok támogatásához, Irakban elő kell mozdítani a szunnita–síita párbeszédet és meg kell erősíteni a hadsereget, a szíriai frontokon pedig fegyverszünet szükséges a kormányerők és az ellenzéki erők között. A helyi erők külső katonai támogatására is szükség van, az ISIS ellen már létrejött nemzetközi koalíciót meg kell erősíteni és ki kell terjeszteni. Különösen szükséges az arab államok szélesebb körű katonai részvételére a regionális legitimáció érdekében. Ami a szíriai kérdést illeti, bármilyen politikai rendezés előfeltételének tűnik, hogy Oroszországnak és Iránnak garanciát kell kapniuk érdekeik hosszabb távú figyelembevételére. Ennek keretében képzelhető el reálisan Aszad hatalomból való elmozdítása. Ahhoz, hogy bármilyen politikai rendezés életképes legyen, szükség van az érdekelt tényezők messzemenő nagyvonalúságára és önmérsékletére.

Ami az észak-afrikai térséget, különösen Líbiát illeti, az Európai Uniónak rövid távon a stabilitás megteremtésére kell helyeznie a hangsúlyt. A már működő, az embercsempészet ellen irányuló tengeri EU-művelet mellett növelni kell a pénzügyi és kapacitásbeli támogatást a mérsékeltbbnek tekinthető líbiai politikai erők részére annak érdekében, hogy a központi hatalom megszilárduljon. A migráció szabályos keretek közé terelése ugyanis nem valósítható meg a jelenlegi instabil környezetben. Az afrikai államok, különösen a fegyveres konfliktusokkal terhelt országok esetében pedig ösztönözni kell segélyezést és a gazdasági kapcsolatok bővítését. Mindez pótlólagos erőforrásokat igényel az európai országok részéről, ám Európa hosszútávú jóléte és biztonsága érdekében szükséges e felelősségvállalás.